

УДК 330.322.2

ВПЛИВ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ НА ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ В УКРАЇНІ

*С. О. Геращенко, к. е. н., доцент, ДВНЗ «Національний гірничий університет»,
gerashenko75@mail.ru*

У статті проаналізовано інвестиційний клімат в Україні. Досліджено міжнародні рейтинги інвестиційної привабливості країни. Виявлено основні інвестиційні ризики, які мають місце в національній економіці. Проаналізовано динаміку прямих іноземних інвестицій в Україні.

Ключові слова: економічна політика, інвестиційна політика, інвестиційний клімат, інвестиційні ризики, індекси інвестиційної привабливості, прямі іноземні інвестиції.

Постановка проблеми. Для України в сучасних умовах одне з важливих значень має проведення науково обґрунтованої економічної політики, яка б значно покращила інституційне середовище і відлагодила інвестиційно орієнтовану модель економічного зростання, оскільки ступінь зносу основного капіталу в економіці України становить 77,3% [1, с.11].

Державна інвестиційна політика має на меті залучення і регулювання капіталовкладень з метою структурної перебудови виробництва, його технічного та технологічного оновлення і модернізації, реконструкції діючих підприємств, забезпечення інноваційно-орієнтованих структурних перетворень в економіці. Задля реалізації цих цілей потрібно активізувати інвестиційну діяльність в Україні.

А оскільки, економіка нашої країни функціонує в умовах суттєвого дефіциту власних грошових коштів, то питання залучення іноземних інвестицій, створення привабливого інвестиційного клімату є досить актуальними для обговорення. На фоні економічної ситуації в Україні за декілька останніх років, збільшення ролі іноземного інвестування в нашу економіку перетворилось на гостру необхідність. Це один з найефективніших шляхів компенсування

дефіциту внутрішніх ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням інвестиційного клімату і інвестиційної привабливості займалися багато науковців. Серед них: О. Гаврилук, О. Малютін, Б. Губський, А. Славянов, Ю. Петруня [2–7] та ін. Вказані вчені дослідили різні аспекти інвестиційного клімату, запропонували заходи щодо прискорення інвестиційної активності в економіці України та інших країнах. Незважаючи на велику кількість праць присвячених аналізу інвестиційного клімату, слід відзначити необхідність подальшого його моніторингу та визначення напрямів підвищення інвестиційної привабливості національної економіки.

Формулювання мети статті. Метою статті є аналіз інвестиційного іміджу та головних рис інвестиційного клімату України у глобальному середовищі. Висвітлення основних ризиків інвестування в Україні з метою покращення процесів прямого іноземного інвестування в національній економіці. Дослідження обсягу прямих іноземних інвестицій в Україні в динаміці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до світової статистики та міжнародних рейтингів, даних Національного банку України, Державного комітету статистики України та враховуючи думки бага-

тьох експертів, на теперішній час Україна має недостатньо сприятливий інвестиційно-підприємницький клімат. З іншого боку, відзначається невисокий рівень конкурентоспроможності національної економіки в світовому глобальному просторі. Все це викликає необхідність зосередження уваги на ключових факторах розвитку інвестиційного потенціалу національної економіки, підвищення її глобальної конкурентоспроможності в сучасних умовах.

Інвестиційний клімат – це сукупність економічних, політичних, юридичних та соціальних факторів, що визначають рівень ризику іноземних капіталовкладень і можливість їх ефективного використання в країні чи на окремо взятій території. В цілому інвестиційний клімат визначається великою сукупністю факторів, які досить складно комплексно, одночасно проаналізувати. В даній науковій роботі проаналізуємо основні складові інвестиційного клімату: інвестиційний потенціал та інвестиційні ризики для української економіки. Виявивши переваги та з'ясувавши недоліки складової інвестиційного клімату спробуємо надати рекомендації щодо покращення інвестиційної привабливості України.

Україна має певний інвестиційний потенціал. Його важливими компонентами є: 1) достатньо високий рівень кваліфікації робочої сили при низькій її вартості. З одного боку, середньомісячна заробітна плата в Україні на 01.01.16 складала 4362 грн., що відповідало 160\$, а на 01.12.16 склала 6475 грн., що відповідало 235\$ [8] – що є дуже низьким рівнем в порівнянні з розвинутими країнами. З іншого, згідно рейтингу країн світу по рівню освіти, що проводиться програмою розвитку ООН при максимальному значенні коефіцієнта рівня освіти 1, в Україні цей коефіцієнт склав 0,799 за 2014 р. і в списку країн вона посіла 36 місце серед 188 країн [9]; 2) розвинута залізнична мережа, як досить важлива складова транспортної інфраструктури; 3) достатньо місткий внутрішній споживчий ринок. Лише один параметр – чисельність населення, приблизно 42,6 млн. чол. [10] – багато про що говорить; 4) вигідне географічне розташування – в самому центрі Європи, на кордоні розширеного ЄС. Розширення ЄС на Схід, яке відбу-

лося в останні роки, матиме позитивний вплив на потоки прямих європейських інвестицій в Україну; 5) країна має важливі й великі запаси природних ресурсів, володіє значним сільськогосподарським потенціалом (сприятливий клімат, родючі ґрунти); 6) високий рівень науково-дослідних розробок у багатьох галузях науки і техніки та значний науково-технічний потенціал; 7) сформовану законодавчу базу з вирішення питань іноземних інвестицій, яка, зокрема, впроваджує національний режим діяльності для фірм з прямими інвестиціями; 8) посилення зв'язків з країнами ЄС, членство в СОТ тощо.

Але при наявності певного інвестиційного потенціалу серйозну загрозу інвестиційній привабливості України перед іноземними інвесторами становлять інвестиційні ризики.

На сьогодні існує достатньо велика кількість рейтингів інвестиційного клімату держави, які регулярно публікуються та відрізняються один від одного головним чином переліком складових, які беруться до уваги під час розрахунку. Своєрідним барометром конкурентоспроможності, а відповідно і інвестиційного клімату держави є наступні індекси: індекс глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index), індекс ведення бізнесу (The Doing Business), індекс економічної свободи (Heritage Foundation), індекс сприйняття корупції (Transparency International), індекс інвестиційної привабливості країн (BDO International Business Compass).

В таблиці 1 представлена позиція України за найважливішими міжнародними індексами, що характеризують інвестиційну привабливість України.

Одним із найбільш відомих світових рейтингів і найбільш популярним серед вітчизняних аналітиків, що відображає ступінь легкості ведення бізнесу, є Doingbusiness, який щороку складають Світовий банк та Міжнародна фінансова корпорація (IFC). У цьому рейтингу країни ранжуються за 189 пунктами, кожен з яких відображає місце, яке посідає певна країна за значенням індексу легкості ведення бізнесу, розрахованого як середнє значення десяти індикаторів. Основними індикаторами цього рейтингу є:

легкість відкриття бізнесу, процедури одержання дозволу створення логістичної бази, прийом на роботу співробітників, реєстрація майна, одержання кредиту, захист інвестицій, виплата податків, торгівля з зарубіжни-

ми країнами, складання контракту, закриття бізнесу. Розраховується він з обов'язковим урахуванням законів та положень, які впливають на умови ведення підприємницької діяльності. [11, с. 155–158].

Таблиця 1
Місце України у світових рейтингах, що характеризують інвестиційну привабливість країни за період 2010–2016 рр.

Показники	Роки							Відхилення 2016/2015
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Індекс глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index) (GCI)	89 (з 143)	82 (з 144)	73 (з 144)	84 (з 148)	76 (з 144)	79 (з 140)	85 (з 138)	↓ 6
Індекс ведення бізнесу (The Doing Business)	147 (з 183)	149 (з 178)	152 (з 183)	137 (з 184)	112 (з 189)	96 (з 185)	83 (з 190)	↑ 16
Індекс сприйняття корупції (Transparency International)	134 (з 178)	152 (з 182)	144 (з 174)	144 (з 177)	142 (з 175)	130 (з 167)	131 (з 176)	↓ 1
Індекс економічної свободи (Heritage Foundation)	162 (з 179)	163 (з 179)	161 (з 179)	163 (з 179)	155 (з 179)	162 (з 178)	162 (з 178)	0
Індекс інвестиційної привабливості (BDO International Business Compass)	-	-	115 (з 174)	99 (з 174)	109 (з 174)	89 (з 174)	130 (з 174)	↓ 41

Джерело: розроблено на основі [11–15].

Зауважимо, що висока позиція в індексі легкості ведення бізнесу означає, що регуляторний клімат сприяє веденню бізнесу. Останніми роками Україна рухається в напрямку підвищення свого рейтингу. Так, на початку 2013 р. її місце перемістилося із 152 на 137 позицію, а на початку 2014 р. Україна посіла 112 місце. На початку 2015 р. Україна займає 96 позицію, а на початку 2016 р. вона покращила свій рейтинг вже до 83 позиції, при цьому значно поступаючись колишнім країнам партнерам по СРСР та іншим постсоціалістичним країнам. Так Казахстан знаходиться на 41 місці, Грузія на 24, Польща на 32, Литва на 20, Молдова на 52 і Білорусь на 44 місці.

Тобто Україна програє конкурентну боротьбу не тільки розвиненим країнам, але й «колишнім партнерам» по Радянському Союзу та соціалістичному табору. Незважаючи на те, що Україна певним чином підвищила свій рейтинг за останні 5 років, вона, однак, в рейтингу знаходиться між Гватемалою і Брунеєм.

Але зростання рейтингу України в Doing business, в останні роки не має тісного прямого зв'язку із розмірами ПІІ в Україну.

На нашу думку, справа полягає в тому, що в 2016 р. Світовий банк змінив методіку розрахунку рейтингу. Тепер у його оцінках легкості ведення бізнесу велику роль відіграє те, як глибоко проінформовані ділові люди. Світовий банк не береться оцінювати корупційний тиск, протекціонізм чи те, як впливає на легкість ведення бізнесу загальний стан економіки. А ці фактори можуть впливати на життя підприємців значно сильніше, ніж високоякісне інформування та простота оформлення документів.

За 2014–2016 рр. рейтингове місце України в Doing business зросло на 29 позицій, завдяки певним реформам, що були здійснені в національній економіці.

Серед основних реформ, які були проведені в Україні в 2014–2016 рр. і призвели до підвищення рейтингу Doing business відзначаються: 1) спрощення процедури створення підприємств шляхом скорочення часу, необхідного для ПДВ – реєстрації і ліквідації бізнесу, реєстраційні збори – у 2016 р.; 2) спрощення системи податкового навантаження для компаній шляхом запровадження електронної системи реєстрації та сплати податків на оплату праці – у 2015 р.;

3) спрощення процедури створення підприємств шляхом відміни вимоги про реєстрацію в органі статистики та шляхом виключення видатків за податком на додану вартість реєстрації, а також спрощення процедур за передачею прав власності і модернізацію системи реєстрації прав на нерухомість і поліпшення доступу до кредитної інформації шляхом збору даних на фірми зі сторони фінансових установ – у 2014 р [11].

Світовий банк вирішив, що в Україні відносно легко реєструвати власність (61-ше місце) і не надто погано йдуть справи із захистом прав міноритарних інвесторів (88-ме місце) та забезпеченням виконання контрактів (98-ме місце). Проте дорого і дуже довго бізнесменам в Україні доводиться оформляти документи для міжнародних торговельних операцій. Проблемними зонами для бізнесу в Україні залишаються отримання дозволів на будівництво (140-е місце), підключення до електромереж (137-ме місце) і розв'язання проблеми неплатоспроможності (141-ше місце). На ліквідацію підприємства в нашій країні в середньому потрібно майже три роки. При цьому в Україні кредиторам вдається стягнути зі збанкрутілих компаній лише 8,3% вкладених коштів, тоді як у країнах ОЕСР цей показник дорівнює 72,3%.

Отже, аналізуючи рейтинг Doing Business, дуже важливо розуміти, що він має на меті оцінити виключно якість правил регулювання підприємницької діяльності у країні й абсолютно не стосується макроекономічних показників, зокрема, таких як стабільність фінансової системи, якість управління фіскальною системою, рівня кваліфікації робочої сили та інших аспектів макроекономічної стабільності. А збільшення інвестування в національну економіку, на нашу думку, суттєвіше пов'язане з іншими політичними та економічними чинниками.

Аналіз показує, що при певному покращенні Україною своїх позицій у рейтингу легкості ведення бізнесу, український інвестиційний клімат не є достатньо привабливим для іноземних інвесторів. Дані по обсягу приросту ПІІ в Україну (див. рис.2) демонструють той факт, що незважаючи на підвищення рейтингу в Doing business, приріст іноземних інвестицій в останні роки є досить незначним.

Згідно індексу глобальної конкурентоспроможності за період з 2010 по 2016 рік позиція України у рейтингу суттєво не змінилася: за сім років Україна піднялася лише на 4 позиції. За 2015–2016 рр. Україна опустилася з 79-го на 85 місце серед 138 країн світу, втративши за рік шість позицій. Нагадаємо, індекс конкурентоспроможності визначає здатність економіки зростати у довгостроковій перспективі. Складається з 114 показників, що згруповані у 12 контрольних показників («Інституції», «Інфраструктура», «Макроекономічне середовище», «Охорона здоров'я та початкова освіта», «Вища освіта і професійна підготовка», «Ефективність ринку товарів», «Ефективність ринку праці», «Розвиток фінансового ринку», «Технологічна готовність», «Розмір ринку», «Відповідність бізнесу сучасним вимогам» та «Інноваційний потенціал») за 3 основними групами субіндексів: «Основні вимоги», «Підсилювачі продуктивності» та «Інновації та фактори вдосконалення». 2/3 цих показників – це результати опитування керівників бізнесу, 1/3 – статистична інформація.

Згідно з даними дослідження, Україна погіршила свої позиції у 7 з 12 основних показників за останні два роки. Серед складових індексу глобальної конкурентоспроможності найбільше позицій за останні два роки Україна втратила за показником макроекономічного середовища (мінус 29 позицій, 134 місце із 140 країн), за складовою «Ефективність ринку праці» (мінус 17 пунктів), та рівнем розвитку фінансового ринку (мінус 14 позицій, 121 місце), по 9 пунктів втрачено за показниками, що характеризують розвиток фінансового ринку країни та охорону здоров'я і початкову освіту [12].

Показник макроекономічного середовища погіршився, перш за все, через зростання інфляції. Показник рівня розвитку фінансового ринку погіршився, насамперед, через погіршення оцінок бізнесом можливості отримання фінансування на внутрішньому фондовому ринку (мінус 10 позицій, 118 місце) та регулювання фондового ринку (мінус 8 позицій, 135-е місце), а також зниження індексу захисту юридичних прав (мінус 6 позицій, 17 місце).

За деякими позиціями країна «очолює»

списки з кінця, зокрема, за міцністю банків нам другий рік поспіль присвоєно останнє місце серед оцінюваних країн світу, з поміж 138 країн за регулюванням фондових бірж ми отримали передостаннє місце; за інфляційними змінами – 136, за якістю доріг – 134. Пасемо задніх ми із розвитком інфраструктури та іншими складовими Індексу глобальної конкурентоспроможності.

Негативними факторами для ведення бізнесу у нашій країні визначено (в порядку зменшення): корупцію, політичну нестабільність, інфляцію, неефективну державну бюрократію, ускладнений доступ до фінансів, часту зміну урядів, високі податкові ставки, складність податкового законодавства, регулювання валютного ринку, невідповідну якість інфраструктури, обмежувальне регулювання ринку праці, недостатню здатність до інновацій, злочинність та крадіжки, погану етику робочої сили, низьку якість охорони здоров'я та недостатню освіченість працівників.

За рівнем сприйняття корупції Україна посідає 131-те місце із наявних 176 місць в рейтингу міжнародної неурядової організації Transparency International. Серед колишніх країн СРСР рівень корупції є вищим за український тільки в державах Середньої Азії [13]. І в цьому показнику практично не відбулося жодних змін, починаючи з 2010 р. і по сьогоднішній день (у 2010 р. 134 місце із 178 країн).

Наступним індексом, що заслуговує на увагу є індекс економічної свободи. Він розраховується Американським дослідницьким центром The Heritage Foundation у співпраці з The Wall Street Journal, як щорічний рейтинг країн світу за рівнем економічної свободи.

Індекс економічної свободи є корисним інструментом для поглибленого аналізу економік у всьому світі та розраховується на підставі 10 кількісних і якісних факторів, згрупованих в чотири широкі категорії, або стовпи економічної свободи: верховенство права (захист прав власності, свобода від корупції); обмеження уряду (фіскальна свобода, державні витрати; регуляторна ефективність (свобода бізнесу, свобода ринку праці, монетарна свобода); відкритість ринків (свобода торгівлі, свобода інвестицій,

фінансова свобода).

Кожна з десяти економічних свобод в рамках цих категорій оцінюється за шкалою від 0 до 100 балів. Загальна оцінка тієї чи іншої країни визначається шляхом виведення середнього арифметичного за десятьма економічними свободами, з рівною вагою кожного з них.

У залежності від кількості набраних балів усі країни за цим Індексом діляться на такі групи: 80–100 балів – вільні країни; 70–79,9 балів – в основному вільні; 60–69,9 – помірно вільні; 50–59,9 – в основному не вільні; 0–49,9 – не вільні.

До першої групи країн із вільною економікою увійшли країни, що набрали більше 80 балів: Гонконг, Сінгапур, Нова Зеландія, Швейцарія та Австралія.

Останні позиції рейтингу зайняли Венесуела, Куба та Північна Корея, як країни де економічні свободи пригнічуються або відсутні взагалі.

Україна в 2016 р. в рейтинговій оцінці посіла 162 місце з-поміж 178 країн світу і визнана країною з невіЛЬНОю економікою – Індекс нашої економічної свободи становить 46,8 балів із 100 можливих.

При чому, «пасе задніх» Україна багато років поспіль (див. табл.2), а цьогорічні показники свідчать про ще один втрачений рік і відсутність кардинальних економічних змін.

Дослідники нарікають на збереженні у нашій країні значних проблем у боротьбі з корупцією (незважаючи на відмічений незначний прогрес у цій сфері), на слабку судову систему та отримання олігархами фінансової підтримки за рахунок тісних зв'язків із провідними політиками. В результаті: ми маємо 25 балів із 100 можливих за факторами захисту прав власності та 26 – за оцінкою корупції в державі.

Низькі позиції за показниками регуляторної ефективності, на думку експертів, зумовлені політичною нестабільністю, застарілістю норм Кодексу законів про працю, впливом Уряду на ціни через державні компанії тощо.

За даними дослідження ми маємо найгірший показник Індексу серед європейських країн і поступаємось усім найближчим сусідам (див. табл. 3). Дані табл. 3 де-

монструють той факт, що Україна знаходиться на 162 місці в рейтингу економічної свободи. При цьому, навіть Росія і Білорусь

і Молдова займають більш високі позиції (153, 157 і 117 місця відповідно).

Таблиця 2

Індекс економічної свободи України в динаміці 2010–2016 рр.

Рік дослідження (кількість країн оцінювання)	Місце в рейтингу	Індекс економічної свободи	Верховенство права		Обмежений уряд		Регуляторна ефективність			Відкритість ринків		
			захист прав власності	свобода від корупції	фіскальна свобода	державні витрати	свобода бізнесу	свобода ринку праці	монетарна свобода	свобода торгівлі	свобода інвестицій	фінансова свобода
2016 (178)	162	46,8	25	26	78,6	30,6	56,8	47,9	66,9	85,8	20	30
2015 (178)	162	46,9	20	25	78,7	28	59,3	48,2	78,6	85,8	15	30
2014 (178)	155	49,3	30	21,9	79,1	37,5	59,8	49,8	78,7	86,2	20	30
2013 (177)	161	46,3	30	23	78,2	29,4	47,6	49,9	71	84,4	20	30
2012 (179)	163	46,1	30	24	78,2	29,4	46,2	51,2	67,7	84,4	20	30
2011 (179)	164	45,8	30	22	77,3	32,9	47,1	50	63,2	85,2	20	30
2010 (179)	162	46,4	30	25	77,9	41,1	38,7	57,7	61,2	82,6	20	30

Джерело: побудовано за: [14]

Експерти Фонду відзначають, що в економічно вільному суспільстві відсутні супротив та втручання Уряду у вільне виробництво, реалізацію та споживання товарів і послуг (за виключенням необхідності

захисту і підтримки самої свободи), громадяни вільні у виборі роботи, виробництві товарів, витратах та інвестиціях будь-яким обраним ними шляхом.

Таблиця 3

Місце України серед інших країн у рейтингу економічної свободи за 2016 р.

Країна	Місце в рейтингу	Індекс економічної свободи	Верховенство права		Обмежений уряд		Регуляторна ефективність			Відкритість ринків		
			захист прав власності	свобода від корупції	фіскальна свобода	державні витрати	свобода бізнесу	свобода ринку праці	монетарна свобода	свобода торгівлі	свобода інвестицій	фінансова свобода
Грузія	23	72,6	40	52	87,6	75,3	86,5	75,7	80,5	88,6	80	60
Литва	13	75,2	65	58	92,9	63,8	80	60	84,6	88	80	80
Польща	39	69,3	65	61	75,5	46,5	68,7	58	85,2	88	75	70
Угорщина	58	66	45	54	78,7	26,7	70,6	63,8	88,3	88	75	70
Казахстан	68	63,6	30	29	93	87,7	72,3	82,7	74	77,4	40	50
Туреччина	79	62,1	40	45	75,2	55,6	65,4	48,6	71,5	84,4	75	60
Молдова	117	57,4	40	35	85,4	55,6	64,6	39,3	76	73,6	55	50
Росія	153	50,6	20	27	82,2	56,2	72,2	57,6	62,9	72,4	25	30
Білорусь	157	48,8	20	31	88,6	44,8	69	74,9	50,4	79	20	10
Україна	162	46,8	25	26	78,6	30,6	56,8	47,9	66,9	85,8	20	30

Джерело: побудовано за: [14]

Наступним показовим індикатором є рейтинг інвестиційної привабливості країн (BDO International Business Compass) який вперше був розроблений німецьким офісом міжнародної мережі аудиторських і консал-

тингових компаній BDO у 2012 році в співпраці з Гамбургським інститутом світової економіки (HWWI). Дуже негативним є те, що у 2016 р. Україна стала країною в якій мало місце найбільше у світі (серед 174 до-

сліджуваних країн) падіння індексу інвестиційної привабливості на 41 пункт (з 89 місця у 2015 р. до 130 місця у 2016 р.). Оскільки даний індекс складається із економічних, законодавчо-політичних і соціально-культурних умов у країні, то, відповідно, мало місце суттєве погіршення всіх вище перелічених умов. Вказаний рейтинг є дуже негативним для інвестиційної привабливості України.

Крім вказаних в Таблиці 1 відомих міжнародних рейтингів, існують також опитування бізнесменів тощо. Так, за даними опитування Європейської Бізнес Асоціації серед топ-менеджерів, індекс інвестиційної привабливості України за 1 півріччя 2016 року склав 2,88 балів з 5 можливих. Він досі залишається в негативній площині, проте це на 0,31 пункти більше, ніж за попередні 6 місяців. Індекс майже наблизився до ней-

тральної площини, та став найвищим за останні 4 роки.

Потрібно зазначити, що за всю історію вимірювання індексу інвестиційної привабливості, а саме з 2008 року, він жодного разу не досяг позитивної зони – вище 4 балів. Найвищий рівень 3,40 був наприкінці 2010 року.

Аналіз відповідей 92 керівників членських компаній асоціації показав, що 78% директорів компаній не задоволені станом інвестиційного клімату країни. Основними причинами цього є нульовий темп реформ, відсутність системних зрушень та прояви корупції на всіх рівнях. Позитивно оцінили стан інвест-клімату тільки 11% респондентів, за рахунок певної стабілізації курсу національної валюти. А доля респондентів, які сказали, що в країні не відбулось позитивних змін, знизилась з 60 до 50%.

Рис. 1. Індекс інвестиційної привабливості

Джерело: побудовано за: [15]

Основними перешкодами для інвесторів залишаються відсутність гарантій прав власності, нестабільне податкове законодавство, значний корупційний тиск і валютні обмеження. У цій сфері майже ніяких позитивних змін не відбувається, вважають експерти Економічного дискусійного клубу.

Проаналізуємо динаміку прямих іноземних інвестицій в Україну. Рис.2. демонструє значні проблеми з ПІІ у 2014–2016 рр. Збройний конфлікт на Сході України, політична й економічна нестабільність викликали відплив прямих іноземних інвестицій через відсутність гарантій безпеки для інвестора та високий ступінь ризику.

Так, якщо в 2005–2013 рр. обсяги залучення ПІІ в рік склали в середньому близько 5 млрд. дол., то 2014 р. став самим

провальним роком в питанні залучення прямих іноземних інвестицій в Україну, їх приріст склав менше 1 млрд. дол. Крім того, із-за суттєвої девальвації гривні, відтоку інвестицій ми бачимо загальне зниження ПІІ в 2014 р. на 12,5 млрд. дол. В 2015 р. ми відмічаємо теж низьку зацікавленість до України іноземних інвесторів. Приріст прямих іноземних інвестицій склав 2,3 млрд. дол., значення цього показника теж стало від'ємним із-за подальшої девальвації гривні, і щонайменше в два рази меншим за досягнуту тенденцію в 2005–2013 рр. У 2016 р. мав місце певний приріст ПІІ, що значною мірою було зумовлено процесами рекапіталізації, яких потребував банківський сектор, і які відбулися в цьому секторі.

Таким чином, як свідчить рисунок 2, в

останні роки процес іноземного інвестування в нашу державу не має певної системи, і є доволі хаотичним. Особливо слабка динаміка в залученні прямих іноземних інвестицій відмічалася в 2014–2015 рр., що свідчить про посилення інвестиційних ризиків і відповідного занепокоєння інвесторів, що стримують їх бажання інвестувати в українську економіку.

Незважаючи на певну позитивну ди-

наміку у 2016 р., іноземні інвестиції, як і раніше, продовжують відігравати незначну роль у розвитку української економіки. При цьому досить показовим є те, що інвестори уникають значних вкладень в основний капітал, зберігається тенденція їх спрямування здебільшого в галузі зі швидким оборотом капіталу чи у непромисловий сектор, зокрема у фінансовий сектор.

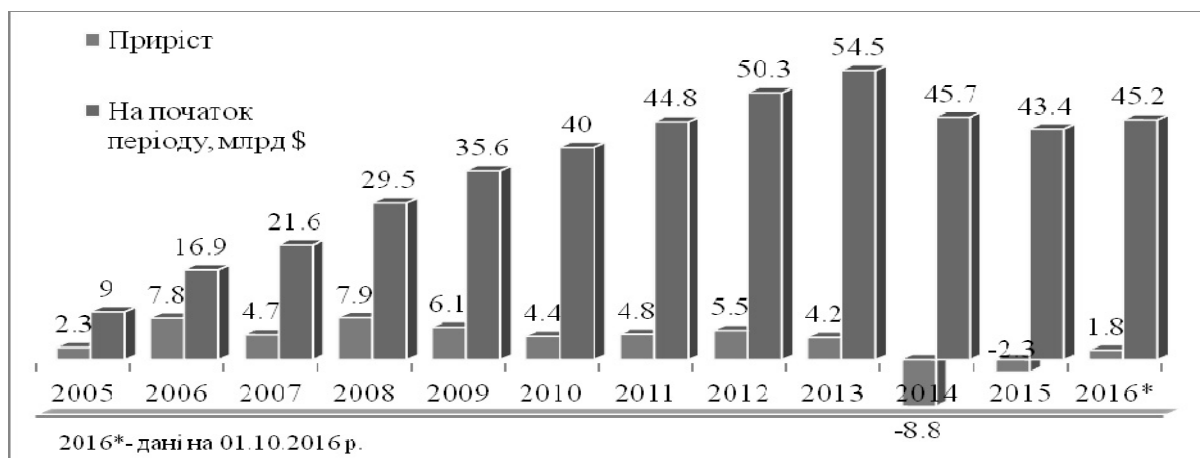

Рис. 2. Обсяг прямих іноземних інвестицій, млрд. доларів США.

Джерело: побудовано за: [17]

Висновки. Дослідження інвестиційного клімату в Україні на основі міжнародних рейтингів і світової статистики свідчить про те, що економічна політика держави не вплинула на існуюче інституційне середовище і воно не було суттєво змінено в напрямку покращення. Аналіз міжнародних рейтингів України свідчить про відсутність серйозних здобутків у забезпеченні інвестиційної привабливості економіки та забезпеченні національної конкурентоспроможності. Так, згідно більшості міжнародних рейтингів Україна пасе задніх, і за останні 7 років покращення відбулося лише згідно індексу легкості ведення бізнесу. Всі інші індекси інвестиційної привабливості країни мали негативну динаміку, що мало відповідне відображення в динаміці обсягу залучення прямих іноземних інвестицій в країну.

Рейтингові показники є досить важливими орієнтирами для іноземних інвесторів при оцінці інвестиційної привабливості економічних систем. Ще однією з умов, яка здійснює суттєвий вплив на прийняття іноземним інвестором рішення про інвестуван-

ня, є надання приймаючою країною гарантій захисту і безпеки капіталовкладень інвестора, забезпечення збереження іноземної власності, захисту інших прав і інтересів іноземного інвестора на своїй території.

Покращити інвестиційний клімат швидко неможливо. Це досить тривалий процес, бо він не залежить від одного законопроекту, який можна прийняти або не прийняти. Як показує досвід окремих держав, потрібно багато років системної роботи, щоб до країни почали приходити дійсно великі, потужні і надійні (не «спекулятивні») іноземні інвестиції.

Економічна політика держави повинна бути спрямована на побудову нової інвестиційно орієнтованої моделі економічного зростання. Потрібно створити таке інституційне середовище, в якому б використовувались ринкові засади замість наявних квазіринкових. Підвищення інвестиційної привабливості країни, закріплення довіри інвесторів, як національних, так і іноземних, є пріоритетними напрямками діяльності уряду.

Література

1. Геєць В. М. Подолання квазіринковості - шлях до інвестиційно орієнтованої моделі економічного зростання / В. М. Геєць // Економіка України. – 2015. – №6. – С. 4–18.
2. Гаврилюк О. В. Інвестиційний імідж та інвестиційна привабливість України / О. В. Гаврилюк // Фінанси України. – 2008. – №2. – С. 68–81.
3. Малютін О. К. Концепція поліпшення інвестиційного клімату в Україні / О. К. Малютін // Фінанси України. – 2011 – № 11. – С. 41.
4. Славянов А. С. Прямые иностранные инвестиции как фактор необратимых процессов в экономических системах периода трансформации / А. С. Славянов // Экономический анализ: теория и практика. – 2011. – №25(232). – С. 32–39.
5. Petrunia Yu. Direct foreign investments in the frame of Ukraine's investments potential development // Єдина Європа: нові виклики United Europe: new challenges: ДВНЗ «НГУ», м. Дніпропетровськ; Вища банківська школа, м. Вроцлав; наук. Ред. О. І. Амоша. – Д. : НГУ, 2012. – С. 86–94. Текст англ. мовою.
6. Карпінський Б. А. Інвестиційний клімат України / Б. А. Карпінський // Фінанси України. – 2001. – № 7 – С. 139–148.
7. Кубах Т. Б. Інвестиційний клімат держави: теоретичний та практичний аспект / Т. Б. Кубах // Ефективна економіка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2604>
8. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ2016/gdn/reg_zp_m/r
9. Рейтинг стран по уровню образования [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.gtmarket.ru/ratings/education-index>.
10. Сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/people/>
11. Сайт «Doing Business» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org>.
12. Индекс глобальной конкурентоспособности Украины у 2016 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti>
13. Corruption perceptions index [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016
14. The Heritage Foundation. Индекс економічної свободи. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/> - Index of Economic Freedom (2016).
15. International business compass Рейтинг інвестиційної привабливості https://www.bdo-ibc.com/fileadmin/dokumente/BDO-IBC-Summary-2016_ENG.pdf
16. European Business Association Индекс інвестиційної привабливості <http://eba.com.ua/uk/press-and-media/press-room/indices/investment-attractiveness-index>
17. Объемы ПИ в Украине [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html- ПИ в Україні

ВЛИЯНИЕ СОВРЕМЕННОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ НА ИНВЕСТИЦИОННЫЙ КЛИМАТ В УКРАИНЕ

С. А. Геращенко, к. э. н., доцент, ГВУЗ «Национальный горный университет»

В статье проанализирован инвестиционный климат в Украине. Исследованы международные рейтинги инвестиционной привлекательности страны. Выявлены основные инвестиционные риски, имеющие место в национальной экономике. Проанализирована динамика прямых иностранных инвестиций в Украине.

Ключевые слова: экономическая политика, инвестиционная политика, инвестиционный климат, инвестиционные риски, индексы инвестиционной привлекательности, прямые иностранные инвестиции.

IMPACT OF MODERN ECONOMIC POLICY ON INVESTMENT CLIMATE IN UKRAINE

S. A. Gerashchenko, Ph. D (Econ.), Ass. Prof., SHEI «National Mining University»

Investment climate in Ukraine is analyzed. Investment attractiveness index of the country are studied. The main investment risks in the national economy are pointed out. Dynamics of direct foreign investments in Ukraine is analysed.

Keywords: economic policy, investment policy, investment climate, investment risks, investment attractiveness index, direct foreign investment.

Рекомендовано до друку д. е. н., прф. Петрунею Ю. Є. Надійшла до редакції 03.02.17.